

שזונה הלכה

גליון 483

ערש"ק תצוה-זכור
שבוע פרשת תשא-פירה | ה'תש"פ

גיליון שבועי

י"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

האם מותר לעצור ולהסביר לקהל באמצע קריאת המגילה? ראה מדור 'שואל ומשיב'

משולחן ההלכה הרב אברהם חיים מזרחי רב ושלוח למושב גבעתי <

תענית אסתר ומנהג "אגרא-דתעניתא"

על שום מה נקבעה תענית-אסתר?

יום י"ג באדר נקבע כ"תענית-אסתר"¹, אף שלמעשה תענית זו אינה לזכר תענית שלושת הימים של אסתר², שכן הללו חלו בחודש ניסן³, תענית זו נקבעה אפוא כזכר לתענית שהתענו בימי מלחמת היהודים להגן על נפשם בגלל גזירת המן; וכפי שנאמר⁴ "דברי הצומות וזעקתם"⁵. ומבאר הרב⁶, שהטעם בפשטות ע"כ שנקראת התענית בשם "תענית-אסתר", משום שבי"ג באדר היו היהודים צריכים "לעמוד על נפשם"⁶, ומוכן שלא יכלו להתענות, משא"כ אסתר שהיא היחידה שהיה ביכולתה לצום, ולכן נקבעה התענית שביום זה על שמה⁷.

מעלתה של תענית-אסתר היא, בכך שלא נקבעה על מאורע מצער, ולכן אף בזמן הגאולה כאשר כל הצומות יתבטלו, צום זה יישאר⁸, להיותו בדרגה כה גבוהה עד שאין בה חילוק בין גלות לגאולה⁹.

מהו טעמו של מנהג "אגרא-דתעניתא" ומתי יש לקיימו?

אודות ימי התעניות, אמרו חכמים: "אגרא-דתעניתא צדקתא"¹⁰, ופירש רש"י: "שנותנין צדקה לערב לפרנסת העניים שהתענו היום"¹¹, כלומר שיעקר השכר שמקבל

האדם על התענית הוא תמורת הצדקה שמפרנס בה את העניים במוצאי הצום. ואכן מנהג קדום היה בקהילות ישראל גבאי-הצדקה היו הולכים עם הקופה בבית הכנסת ביום התענית¹². וכתב החיד"א שיש רמז לזה, שבמילה "תענית" יש את המילה "עני" באמצע, ומחוץ לה המילה "תת", לרמז שיתנו לעני צדקה ביום התענית¹³.

בטעם מנהג "אגרא-דתעניתא" מבאר המהרש"א¹⁴ שכיוון שכתוצאה מהתענית חסך אדם כסף בכך שלא קנה מוצרי אכילה לסעודתו, לכן יש לתת סכום זה לצדקה, בכדי שלא ייהנה מן הצום. נהגו לתת את כספי "אגרא-דתעניתא" בעת תפלת המנחה, כנרמז בהפסרת הצום "שמרו משפט ועשו צדקה"¹⁵, ויש שנהגו לתת בשחרית¹⁶.

בהזדמנויות רבות עורר הרבי על השיבות המנהג¹⁷, וכי ביום התענית יש להרבות בנתינת הצדקה הן בכמות, והן באיכות¹⁸.

12. וכמו שכתב המהר"א טירנא ב"סידור המנהגים" (מנהג ר"ח אייר אות ד).
13. שמחת הרגל על הגש"פ להחיד"א למדו ג' (סימני הסדר, רמז שני) "עורן".
14. ברכות שם ד"ה ואגרא.
15. ישעיהו נו, א; וראה תוד"ה הקורא מגילה כא, א; מטה משה סתש"נ; וראה א"ר סתקס"ו, סק"ב, שהטעם שנותנים בתפילת מנחה, ולא בבוקר, הוא כדי שיוכלו לשער מה שהיה אוכל ביום התענית וזה ייתן לעניים לערב.
16. מנהגי אמסטערדאם.
17. ראה התועודות תשמ"ט ח"ב ע' 460, ובהערה 35 שם.
18. ראה רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד; תשו"ע ו"כ י"ד ו"כ ס"ט; וראה לקו"ש חכ"ה ע' 471.

1. ראה תנחומא בראשית פ"ג; שאלות דרב אחאי גאון, שאילתא עט - לפורים; תשו"ע ו"כ או"ח סתרפ"ו.
2. אסתר ד, טז.
3. ראה מגילה טו, א; וראה פד"א פ"ג; וראה שו"ע אדה"ז או"ח סת"צ ס"ב; ת"מ חכ"ב ע' 220 ואילך.
4. אסתר ט, לא.
5. רמב"ם פ"ה מהל' תעניות ה"ה.
6. ראה אסתר ח, יא"ב.
7. לקו"ש ח"ו ע' 371-2 בהע' ובשוה"ג שם.
8. ראה ישעיה נח, ה; וראה אגה"ת פ"ב.
9. ראה התועודות תשמ"ו ח"ב ע' 696.
10. ברכות ו, ב.
11. שם ד"ה ואגרא.

שואל ומשיב

סמס
לרב

הרב משה קורטוויץ <
מותו לעצור באמצע קריאת-המגילה
ב'מנצעים' בכדי להסביר לאנשים?

אפשרי, ונכון שיפסיקו בין עניין לעניין. הנה ישנם ב' טעמים מדוע לכתחילה אין לעצור בקריאת-המגילה (סתר"צ ס"ה): שצ"ל כאיגרת (כנה"ג הגהות טאו"ח סתר"צ"ב, ה); ושמברכים בתחילה ובסוף (טאו"ח סתר"צ"ב). והנה במ"ש (מגילה יז): "היה כותבה דורשה ומגיהה אם כיון-לבו יצא", מביא הרא"ש שיש ב' אופנים שהוא בדיעבד, או אף לכתחילה וכ"פ להלכה בשו"ע סתר"צ ס"ג; ובמ"א (שם סקכ"א) שכ"שאומרים המן יאמר שם רשעים ירקב", (שהוא מענין המגילה). ויתרה-מזו כתב מהר"ם חביב (ישורון י) שמגילה עם מדרשים מותר לקרות מתוכה, שהמדרשים הם מעניין-המגילה, ובשארית-יעקב (מגילה שם) הביא מעשה-ירב מהאדמו"ר מקלויזנבורג ועוד שהיו דורשים באמצע המגילה. ובאג"מ או"ח ח"א סקצ"ב הביא שיתכן שזהו כשלא בירך לפני הקריאה, אך ב'אורי-ישראל' י"ד ע' מד ואילך שהוכיח דלא כדבריו, שכיון שיעקר קריאת-המגילה הוא פרסומי-ניסא ה"ה כחלק מקריאתה, ולכן לב' הטעמים אין חשש דאי"ז קוטע הקריאה ברצף, ואי"ז הפסק לברכה. וחזות קשה הוגד לי בשו"ת מגדנות-אליהו ח"ד סקל"ד שטען שכוונת הרא"ש שהוא דיעבד וזהו היפך דברי הרא"ש כברור לכל מעיין. וראה בקובץ העו"ב תתרכ"ב שכתב שיש להתיר גם להקריא את מס' העמוד ע"פ מש"כ אדה"ו בסנ"א ס"ד עיי"ש. ואכמ"ל.

הלכה יומית

"ליהודים הייתה אורה... וששון" - ממנהגי המילה <

ויש שלמדו זכות על העושים אותה במאכלי חלב. ונוהגים שאבייבהן חוזר מאמר דא"ח מענייני המילה, ואף מנגנים בה ניגון ד"בבות לאדה"ו.⁵¹

שישי | סעודת המילה בערב שבת

מותר לעשות את סעודת המילה בערב שבת, אלא שמצווה לכתחילה להתחיל את הסעודה קודם שעה עשירית (3 שעות זמניות אחר חצות היום), בכדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, ויאכל סעודת שבת לתיאבון. **ויש שכתבו להקדים הסעודה כמה שאפשר, וטוב שלא להזמין אליה אלא מניין מצומצם,** חוץ מן השייכים לסעודה הקרובים ובעלי הברית. ואף המותרים לאכול שם, ראוי שלא יאכלו יותר מדי באופן שימנע מהם אחר-כך לאכול סעודת שבת לתיאבון; ומי שלא נזהר בכך ואכל בסעודת המילה ואח"כ אינו יכול לאכול את סעודת השבת, יקדש ויאכל מזונות וכדומה, ולמחרת ביום השבת יאכל שלוש סעודות.⁶

מקורות:

1. אסתר ח, טז; תהלים קיט, קסב; שבת קל, א: מגילה טז, ב; שו"ע יו"ד סרס"ה סי"ג ובש"ך שם; שו"ע אדה"ז או"ח סקל"א סי"ז; מ"ב שם סקכ"ב; אג"ק כ"ק אד"ש חט"ו ע' נח; שבח הברית ע' 62-3; ביהורי מנהגים (להרש"ו שיחי' פרידמאן) - סדר היום ע' 132.
2. ויקר פ"ז ג; מהר"ל הל' מילה ושל"ה מס' חולין אות מ; רמ"א יו"ד סרס"ד ס"א; אות שלום סרס"ד סק"; תו"מ ח"ב תשי"א ח"א ע' 278; שבח הברית ע' 69.
3. יומא כ, א, רמ"א יו"ד סרס"ה סי"א וש"ך שם סקכ"ב, ערוה"ש שם סל"ד, נוב"י יו"ד ספ"ו, אלא שבשו"ת חת"ס, ח"א או"ח סקנ"ח, חלק עליו, לקו"ש ח"כ ע' 247.
4. ברכות לה, א, ב"י יו"ד סרס"ה ד"ה כתב הר"ד; שו"ע אדה"ז או"ח סרע"ג ס"ט; סידור אדה"ז סדר המילה. שבח הברית עמ' 81-3.
5. שו"ע יו"ד סרס"ה סי"ב; פתחי תשובה שם סקי"ח: וראה מ"א או"ח סרמ"ט סקי"; סה"ש תרפ"ח ע' 12; לקו"ש ח"ז ע' 306; אוצר הברית פ"ג סי"ז; שבח הברית סימן יט.
6. שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ט ס"ד; ובסרע"ד ס"ח; וראה קצה"ש ס"ט בבדה"ש סקי"; וראה נטע"ג שבת פ"ב סי"ג.

שלישי | כיבוד הסנדקאות לשני בנינים

אמרו חכמים: "חדשים לקטרת באו והפיסו", בבית המקדש היו נותנים לכהנים את הזכות להקטיר את הקטורת רק פעם אחת בחייהם, כדי לזכות כמה שיותר כהנים בסגולה זו. כיון שגם הסנדקאות נמשלה לקטורת כתבו הפוסקים "נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל-ברית אחד", ולחלק את הסגולה בין כמה שיותר אנשים. אבל את הרב 'מר'אדארא' ניתן לכבד לסנדקאות אפילו לכמה מבניו.³

רביעי | ברכת "אשר קידש" על היין בשבת

אמרו חכמים "אין אומרים שירה אלא על היין", ומכאן למדו הפוסקים שאף ברכת "אשר קידש ידיד" הנאמרת לאחר המילה תהיה על כוס יין מפני שעניינה שבה והודאה לה', ולאחר הברכה נותנים לקטן לשתות מכוס הברכה, או ישתה המברך בעצמו. **ואם הייתה הברית בשבת קודם הקידוש, יתנו מן היין לקטן שישתה, אך המברך לא יכול לשתות כיוון שעדיין לא קידש,** ואם אין שם קטן יש שכתבו שיכוון המברך גם לצאת ידי חובת קידוש בברכת היין, וכיוון שצריך שיהיה הקידוש במקום סעודה, לכן אחר הברכה ושתיית היין יאכל קזית פת, או מיני "מזונות", או רביעית יין (ועדיף שתהיה בנוסף לכוס הקידוש); אלא שלכתחילה ראוי שלא לצאת בכוס אחת לקידוש ומילה.⁴

חמישי | סעודת המילה

סעודת הברית הינה סעודת מצווה, והמוזמן אליה חייב ללכת, ועל-כן נהוג למעשה שאין מוזמנים בפירוש לסעודת המילה אלא רק מודיעים על זמנה ומקומה. וקובעים אותה על הפת; **ויש אומרים שצריך אף בשר ויין בסעודה זו, או לכל הפחות בשר עוף ודגים,**

ראשון | תחנון וסליחות ביום הברית

על הפסוק: "ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר", דרשו חז"ל שבפסוק זה מרומזות מצוות מהותיות עליהן בייחוד גזר המן הרשע, ובמפלתו יכלו היהודים לקיימן ללא חשש. אחת ממצוות אלו היא מצוות המילה, "ששון זו מילה" כאמור "שש אנכי על אמרתך". וכן אמרו חכמים "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה... עדיין עושין אותה בשמחה". ועל-כן נוהגים שכאשר התפלה מתקיימת בנוכחותו של אבייבהן, או הסנדק או המוהל אין אומרים "תחנון" בשחרית ובמנחה שקודם הברית. וכן בבית הכנסת שבו תיערך הברית באותו היום, אין אומרים "תחנון" בתפלות שקודם הברית. וכשהברית חלה בתענית ציבור אין אומרים תחנון (שלפני הסליחות) ו"אבינו מלכנו", אך אומרים 'סליחות'.¹

האם ניתן לקיים את סעודת המילה כארוחה חלבית?

שני | בחירת סנדק ומוהל

אמרו חכמים: "יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים", ומכאן למדו גדולי הדורות לחזר אחר סנדק ירא-שמיים שכן כוונתו בעת המילה משפיעה על הרך-הנימול להיות כמותו. וכן מצינו הקפדה לחזר אחר מוהל ראוי, אלא שבבחירת המוהל יש לקחת בחשבון את בקיאותו ומומחיותו של המוהל, ומוהל אומן עדיף על מוהל הבקי בכוונת המילה אך אינו אומן במלאכת המילה, אך אין לקחת לשם כך רופאים מומחים שאינם שומרי תורה ומצוות.²

מעוניין שהעלון ימשיך להופיע
כאן בבית הכנסת?

הצטרף כעת
לאגודת התומכים
02-3011770
או באתר SMSLARAV.CO.IL
בדף ההרשמה המאובטח

הזמן גרמא

שלא יישאר אפילו יהודי בפניה נידחת
שלא יהיה נכלל ב"מבצע פורים"

תעוררות מיוחדת בענין שהזמן גרמא - מבצע פורים - להתחיל ולהשלים מבעוד מועד כל ההכנות הדרושות למבצע פורים בכל העולם כולו, "אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש הקרובים והרחוקים", "למגדול ועד קטן", "מנער ועד זקן, טף ונשים" - שלא יישאר אפילו יהודי אחד בפניה נידחת בקצווי תבל שלא יהיה נכלל ב"מבצע פורים".

ספר השיחות ה'תשנ"א ח"א ע' 350